

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Analiza vloge organizirane civilne družbe v novem sporazumu med Evropsko unijo in Organizacijo afriških, karibskih in pacifiških držav (OAKPD), vključno s stanjem sporazumov o gospodarskem partnerstvu v tem okviru

(mnenje na lastno pobudo)

(2022/C 443/04)

Poročevalec: **Carlos TRINDADE**

Sklep plenarne skupščine	21. 10. 2021
Pravna podlaga	člen 52(2) Poslovnika mnenje na lastno pobudo
Pristojnost	strokovna skupina za zunanje odnose
Datum sprejetja na seji strokovne skupine	9. 6. 2022
Datum sprejetja na plenarnem zasedanju	13. 7. 2022
Plenarno zasedanje št.	571
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	170/0/1

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) ugotavlja, da ima Evropska unija že dolgo vzpostavljen okvir vrednot in ciljev, ki urejajo njene odnose z afriškimi, karibskimi in pacifiškimi državami (AKP), zlasti na področju demokracije, dobrega upravljanja in človekovih pravic, trajnostne in vključujoče rasti z dostojnimi delovnimi mesti, mobilnosti in migracij, ki se obravnavajo kot priložnost, človekovega razvoja, okolja in zavezanosti „združevanj[u] sil na svetovnem prizorišču na področjih skupnih interesov“. Kar zadeva odnose s sosednjimi tretjimi državami, ta okvir dopolnjuje še varnostni cilj.

1.2 EESO podpira ta okvir vrednot in ciljev, ki se z vrsto mednarodnih sporazumov z državami AKP oblikuje od leta 1960, EU pa je na njegovi podlagi uresničevala svoje odnose na področju trgovine in razvojnega sodelovanja.

1.3 EESO novi sporazum na splošno podpira in upa, da ga bodo pogodbenice lahko hitro podpisale, ter pozdravlja velik trud, ki so ga vložile, in pomembne zaveze, ki so jih sprejele, pri čemer so kot referenčno merilo uporabile cilje trajnostnega razvoja OZN.

1.4 EESO zlasti močno priporoča Komisiji, naj se v zvezi s strukturo razvojnega sodelovanja, ki je osnova za novi sporazum in sporazume o gospodarskem partnerstvu, opravi temeljit razmislek in sprejmejo nove odločitve, pri čemer bi upoštevali izkušnje s COVID-19 (s tem se pojavlja vprašanje kritične zdravstvene infrastrukture) in geopolitične posledice vojne v Ukrajini (vključno s prehransko varnostjo, cenami energije in ogrožanjem demokracije). EESO poudarja, da je s tema ključnima svetovnima dogodkoma, ki sta korenito spremenila svetovno dogajanje, nastala potreba po kompleksnejših in nujnejših odzivih v državah AKP, za katere je potrebno precej drugačno mednarodno sodelovanje kot doslej.

1.5 EESO z zadovoljstvom ugotavlja, da je v novem sporazumu priznana pomembna vloga organizacij civilne družbe in socialnih partnerjev, in podpisnicam izreka pohvalo, ker so to jasno potrdile.

1.6 EESO poudarja in zelo ceni, da je tako v splošnem delu novega sporazuma kot tudi v vsakem od njegovih regionalnih protokolov večkrat navedeno, čeprav z različnimi besedami, da je treba vzpostaviti formalne mehanizme za sodelovanje, obveščanje, obravnavanje in strukturirano posvetovanje s civilno družbo oziroma t. i. institucionalne mehanizme.

1.7 EESO poudarja, da imajo organizacije civilne družbe in socialni partnerji posebne institucionalne mehanizme, prek katerih lahko uradno izrazijo svoja stališča, predloge in kritike. Bistveno je, da za vse organizacije, ne glede na to, kako se imenujejo – gospodarski, socialni in kulturni odbori, svetovalni sveti, forumi, platforme, mreže organizacij civilne družbe, stalne konference ali kako drugače – obstajajo institucionalni mehanizmi, ki so urejeni z zakonom in delujejo na formalen način, prek katerih lahko organizacije civilne družbe, ki izvajajo socialni dialog, ter socialni partnerji, ki pri njem sodelujejo, prispevajo k razpravi v javnem in demokratičnem prostoru. S formalizacijo teh institucionalnih mehanizmov se povečuje odpornost družbe, saj spodbuja aktivno državljanstvo in krepi demokratično življenje.

1.8 EESO ugotavlja, da so organizacije civilne družbe, socialni partnerji in institucionalni mehanizmi v Uniji in državah AKP zelo heterogeni, kar je posledica gospodarskih, socialnih, kulturnih in političnih razlik med regijami, podregijami in državami. V državah AKP je neformalno gospodarstvo neizogibno dejstvo, ki ga je treba upoštevati pri delu organizacij civilne družbe in socialnih partnerjev ter pri izvajanju in delovanju institucionalnih mehanizmov, sicer prednosti, ki jih bodo prinesli rezultati novega sporazuma, ne bodo koristile celotnemu prebivalstvu. EESO poudarja, da so nujno potrebne rešitve, s katerimi bi premagali obstoječe težave, zlasti kar zadeva tehnične zmogljivosti in finančno podporo organizacij civilne družbe in socialnih partnerjev. Meni, da znotraj Evropske unije in OAKPD obstaja nabor dobrih praks, ki jih je treba prepoznati, da bi jih lahko posnemali v drugih državah. Primer tega je spremljevalni odbor EU-AKP, ki je sposoben prevzeti to nalogo.

1.9 EESO se želi v ta proces vključiti z izvajanjem načrtovanih institucionalnih mehanizmov ter spodbujanjem in podpiranjem organizacij civilne družbe in socialnih partnerjev v državah AKP, pri čemer se zaveda, da imajo ti akterji vodilno vlogo pri spodbujanju trajnostnega razvoja, zlasti v okviru cilja trajnostnega razvoja OZN št. 17.

1.10 EESO predlaga, naj si Komisija zastavi cilj, da bi v skladu s strukturo, predstavljeno v novem sporazumu, vzpostavila štiri institucionalne mehanizme, in sicer prvega med Evropsko unijo in OAKPD, ki bi temeljil na splošnem delu, drugega med EU in Afriko, ki bi temeljil na regionalnem protokolu EU-Afrika, tretjega med EU in Karibi, ki bi temeljil na regionalnem protokolu EU-Karibi, in četrtega med EU in Pacifikom, ki bi temeljil na regionalnem protokolu EU-Pacifik.

1.11 EESO tudi predlaga, naj Komisija v okviru sporazumov o gospodarskem partnerstvu ustanovi posvetovalne odbore. EESO potrjuje, da je vloga organizacij civilne družbe in socialnih partnerjev v teh sporazumih nenadomestljiva in bi jo bilo treba okrepiti. Zato podpira priporočila iz mnenja REX/536, ki bi jih bilo treba udejanjiti v sedanjih in prihodnjih sporazumih o gospodarskem partnerstvu, in meni, da je posvetovalni odbor Cariforum-EU odličen primer dobre prakse, ki bi ga bilo treba razširjati in posnemati.

1.12 EESO močno priporoča, naj Komisija v prihodnosti zagotovi, da bodo različni institucionalni mehanizmi, ki jih je treba izvajati v okviru sporazuma med Evropsko unijo in OAKPD (splošni del, regionalni protokoli in sporazumi o gospodarskem partnerstvu), pravilno oblikovani, da se ustvari sinergija in optimizirajo viri, zlasti finančni. Če bodo institucionalni mehanizmi zares in dosledno osredotočeni na svoje poslanstvo, delovali kot mreža ter sodelovali kot enoten in strukturiran sistem, se bo pokazalo, kako pomembni so za odpornost družbe, gospodarsko rast in blaginjo ljudi.

1.13 EESO se močno zavzema za to, da Komisija zagotovi finančne instrumente za podporo programom in projektom študij in predvidevanja, ki se osredotočajo na položaj organizacij civilne družbe in socialnih partnerjev v državah AKP, pri čemer naj upošteva njihove potrebe v smislu opolnomočenja voditeljev, tehnične trdnosti in izvajanja načrtovanih institucionalnih mehanizmov. EESO poudarja, da se s tem želi prispevati k okrepitvi demokratičnih organizacij civilne družbe in socialnih partnerjev v skladu z novim sporazumom, za kar so potrebni kompetentni ukrepi in dejavna udeležba njihovih članov.

1.14 EESO izrecno poziva Komisijo, naj podpre delo spremljevalnega odbora EU-AKP v EESO kot trenutno edinega institucionalnega mehanizma v skladu z novim sporazumom med EU in OAKPD, ki bo imel v tem procesu okrepljeno vlogo, zlasti prek strukturiranega dialoga, da bi (i) institucijam zagotovili ustrezna poročila, projekte in mnenja, (ii) mobilizirali deležnike iz držav AKP in (iii) prispevali k vzpostavitvi načrtovanih institucionalnih mehanizmov.

2. Splošne ugotovitve o zgodovinskem ozadju in strateških ciljeh

2.1 Evropska unija je leta 2016 v okviru obnovljenega partnerstva z državami Organizacije afriških, karibskih in pacifiških držav (OAKPD) sprejela niz prednostnih nalog na področjih skupnega interesa, ki so bile ponovno potrjene v pozneje sprejetih dokumentih. Te prednostne naloge zajemajo demokracijo, dobro upravljanje in človekove pravice, trajnostno in vključujočo rast z dostojnimi delovnimi mesti, mobilnost in migracije, ki se obravnavajo kot priložnost, človekov razvoj, okolje in zavezanost „združevanj[u] sil na svetovnem prizorišču na področjih skupnih interesov“⁽¹⁾. Temu so bili dodani še varnostni cilji, določeni ob upoštevanju neposrednih sosednjih držav. Cilji, ki si jih je Evropska unija predhodno zastavila na tem področju, so s tem strukturirano urejeni in združeni.

2.2 EU je te cilje formalizirala z mednarodnimi sporazumi, najprej s Konvencijo iz Yaoundéja, nato z Lomejskimi konvencijami in Sporazumom iz Cotonouja, zdaj pa s pogajanjimi o Sporazumu o partnerstvu OAKPD-EU. Obenem je sklenila sporazume o gospodarskem partnerstvu z več državami ali skupinami držav AKP.

2.3 Sporazumi o gospodarskem partnerstvu so najsplošnejši gospodarski instrument za uresničevanje te strategije s ciljem gladkega in postopnega vključevanja držav AKP v svetovno gospodarstvo in izkoreninjenja revščine, pri čemer je poudarjeno, da je treba pri pogajanjih upoštevati razlike v razvitosti pogodbenic ter gospodarske, socialne in okoljske posebnosti posameznega gospodarstva, zlasti pa obseg neformalnega gospodarstva v posamezni državi ali podregiji.

2.4 Glede na izkušnje, pridobljene med pandemijo, ki se med drugim nanašajo na težave, ki jih je povzročila v zdravstvenih sistemih, njene škodljive posledice za gospodarstvo, naraščajoče socialne neenakosti in posledično revščino, strukturne probleme v zvezi z dostopom do zdravil in cepiv ali njihovo proizvodnjo, učinkovitost, ki so jo pokazala digitalna orodja, nevarnosti, ki jih pandemija prinaša za pravice in demokracijo, ali veliko gospodarsko odvisnost, ki jo povzroča, je po mnenju EESO postalo jasno, da je treba ponovno razmisliti o strukturi razvojnega sodelovanja in to upoštevati pri izvajanju in prenovi strategij med Evropsko unijo in OAKPD.

3. Posebne ugotovitve o Sporazumu o partnerstvu OAKPD-EU

3.1 Leta 2015, tj. petnajst let po sklenitvi Sporazuma iz Cotonouja, je bila opravljena njegova ocena, ki je razkrila njegove uspehe in pomanjkljivosti.

3.2 Sporazum iz Cotonouja naj bi prenehal veljati februarja 2020, vendar ga zaradi občutljivosti nekaterih obravnavanih tem in pandemije ni bilo mogoče obnoviti na predvideni datum. Zato sta Evropska unija in OAKPD šele aprila 2021 parafirali besedilo prenovljenega sporazuma o partnerstvu, znanega pod imenom Sporazum o partnerstvu OAKPD-EU.

3.3 Da bi upoštevali raznolikost držav podpisnic in prilagodili uporabo sporazuma vsaki od zadevnih regij, je novi sporazum sestavljen iz splošnega dela in treh regionalnih protokolov za Afriko, Karibe in Pacifik, ki ga dopolnjujejo. Vsi deli so zavezujoči. Zaradi te zapletene strukture bo moral spremljevalni odbor EU-AKP v prihodnosti sprejeti proaktivnejši pristop.

3.4 Prednostne naloge novega sporazuma odražajo zavezanost strani doseganju ciljev trajnostnega razvoja OZN in temeljijo na šestih stebrih: (i) človekove pravice, demokracija in upravljanje, (ii) mir in varnost, (iii) človeški razvoj, ki zajema zdravje, izobraževanje, sanitarne storitve, prehransko varnost, socialno kohezijo, kulturo in enakost spolov ter zavezanost razvojnemu sodelovanju, (iv) vključujoča in trajnostna gospodarska rast in razvoj, tudi z vidika sporazumov o gospodarskem partnerstvu, (v) okoljska trajnostnost in podnebne spremembe ter na koncu (vi) migracije in mobilnost. Za organizacije civilne družbe in socialne partnerje so te teme bistvenega pomena.

3.5 Tem prednostnim nalogam je dodan boj proti posledicam pandemije COVID-19 v Evropski uniji in državah AKP, tako za preprečevanje spodkopavanje demokracije kot za spodbujanje gospodarskega in socialnega okrevanja, pri čemer se pričakuje, da bo okrevanje gospodarstva v teh afriških, karibskih in pacifiških državah težavno, posledično pa se bosta povečali revščina in neenakost.

⁽¹⁾ Skupno sporočilo Evropskemu parlamentu in Svetu – Prenovljeno partnerstvo z afriškimi, karibskimi in pacifiškimi državami, 2016, str. 5.

3.6 EESO posebej izpostavlja, da je v državah AKP še vedno izjemno pomembno vprašanje kritične infrastrukture, kar se je pokazalo tudi med pandemijo. Trajnostni razvoj je v celoti odvisen od obstoja odporne infrastrukture, ki spodbuja in podpira gospodarsko dejavnost in družbeni napredek ter ima odločilno vlogo pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja, bodisi tistih iz agende Združenih narodov 2030 bodisi tistih iz Agende 2063. EESO poudarja, da je razvojno sodelovanje še vedno nujen, čeprav ne zadosten pogoj za doseganje teh ciljev, zato poudarja, da ga je treba v državah AKP okrepiti.

3.7 EESO pri tem zlasti izpostavlja pomen kritične zdravstvene infrastrukture. Univerzalne, lahko dostopne in splošno brezplačne zdravstvene storitve v državah AKP so bistvene za dobro počutje prebivalstva in trajnostni razvoj. Predvsem hiter dostop do cepiv (patentov in tehničnih zmogljivosti za lokalno proizvodnjo) bo družbam AKP omogočil potrebno odpornost na morebitne prihodnje pandemije. EESO ugotavlja, da to pomembno vprašanje ni vključeno v novi sporazum, ter poziva EU in OAKPD, naj to upoštevata pri izvajanju sporazuma.

3.8 EESO meni, da je treba v novem sporazumu upoštevati vpliv, ki ga bodo sedanje geopolitične razmere na evropski in svetovni ravni, zlasti posledice vojne v Ukrajini (vključno s prehransko varnostjo, cenami energije in ogrožanjem demokracije), imele na razvojno sodelovanje na splošno in posebej na sporazume o gospodarskem partnerstvu. Opozarja na tveganje, da bi se lahko v sedanjih razmerah zaostri tekma za vpliv nad državami AKP, in poziva Unijo, naj poveča svojo zmogljivost za sodelovanje s temi državami, zlasti na gospodarski, družbeni in kulturni ravni.

3.9 Kar zadeva formalne mehanizme za sodelovanje, obveščanje, obravnavanje in strukturirano posvetovanje s civilno družbo oziroma t. i. institucionalne mehanizme, EESO zelo pozdravlja določbe v sporazumu, da morajo pogodbenice vzpostaviti „odprt[e] in pregledn[e] mehanizm[e] za strukturirano posvetovanje z deležniki“⁽²⁾ in „mehanizme za [...] posvetovanja“⁽³⁾ ter „vzpostavi[ti] in razvija[ti] mehanizme za posvetovanje in dialog“⁽⁴⁾, pa tudi „pripravi[ti] mehanizme za posvetovanje in dialog“⁽⁵⁾.

4. Posebne ugotovitve glede sporazumov o gospodarskem partnerstvu med Evropsko unijo ter afriškimi, karibskimi in pacifiškimi državami

4.1 Na podlagi pogajanj o devetih od teh sporazumov je začelo veljati sedem regionalnih sporazumov, sklenjenih z 32 od 79 držav AKP, od tega 14 na Karibih, 14 v Afriki in štirimi v Pacifiku. Od teh sedmih se jih pet uporablja začasno, ker jih še niso ratificirale vse države članice Evropske unije. Druga dva sporazuma, podpisana z Zahodno in Vzhodno Afriko, zaradi zamud pri podpisu in ratifikaciji v afriških državah še nista v fazičasne uporabe, medtem ko je 21 drugih držav že zaključilo pogajanja o sporazumih o gospodarskem partnerstvu, vendar se še niso začeli izvajati.

4.2 EESO poudarja, da sporazumi o gospodarskem partnerstvu prinašajo priložnosti in tveganja. Izjemno pomembno je poskrbeti za enakovredno partnerstvo, ki zagotavlja ne le gospodarsko rast, ampak tudi blaginjo in socialno pravičnost. Za uresničitev teh ciljev so ključni ukrepi organizacij civilne družbe in socialnih partnerjev.

4.3 Vendar so organizacije civilne družbe in socialni partnerji v EU in partnerskih državah kritizirali sporazume o gospodarskem partnerstvu.

4.4 Kritike se nanašajo na njihovo zasnovano in morebiten omejevalni učinek na rast proizvodnje v državah AKP, čeprav je bila omogočena zaščita nacionalnih panog, kot je agroživilska industrija. Čeprav prosta trgovina med Evropsko unijo in OAKPD šteje za eno od prednosti, ki jih zagotavljajo sporazumi o gospodarskem partnerstvu, je imela v več primerih negativen učinek, saj je povzročila zmanjšanje carinskih prihodkov, zlasti z znižanjem davkov na zunanjo trgovino. Poleg tega lahko zaradi razlike v gospodarskem razvoju med Evropsko unijo in državami AKP ogrozi mikro, mala in srednja podjetja ali zadrage, ki so osnova družinskega gospodarstva. Številne organizacije civilne družbe in socialni partnerji so na to glasno opozarjali.

⁽²⁾ Splošni del sporazuma, člen 95.

⁽³⁾ Regionalni protokol za Afriko, člen 5.

⁽⁴⁾ Regionalni protokol za Karibe, člen 7.

⁽⁵⁾ Regionalni protokol za Pacifik, člen 7.

4.5 V sporazumih o gospodarskem partnerstvu se vloga civilne družbe upošteva na različne načine in odraža v različnih oblikah, različen pa je tudi vpliv organizacij civilne družbe v razpravah o teh sporazumih in njihovem spremljanju. Sporazum o gospodarskem partnerstvu, sklenjen s Slonokoščeno obalo, je na primer privedel do oblikovanja konvencije o civilni družbi Slonokoščene obale (CSCI), ki je začela izvajati projekt⁽⁶⁾ za spremljanje vpliva tega sporazuma na družinsko gospodarstvo. Poleg tega so interna srečanja osredotočena na temo trajnostnega razvoja, zato je vpliv, ki bi ga civilna družba lahko imela na drugih področjih, omejen.

4.6 Nekateri sporazumi o gospodarskem partnerstvu predvidevajo dodatne organe, kot je skupni parlamentarni odbor. Primer sta sporazuma, podpisana s Cariforumom in Zahodno Afriko.

4.7 Glede na to, da je v sporazumih o gospodarskem partnerstvu izrecno omenjena njihova vključenost med prednostne naloge Sporazuma iz Cotonouja, njegova revidirana različica podpisnicam omogoča, da spodbujajo širše, usklajeno in institucionalizirano sodelovanje organizacij civilne družbe in socialnih partnerjev. To priložnost bi bilo treba v celoti izkoristiti, tudi zato, ker je bil napredek na tem področju počasen, kot je razvidno iz pregleda izvajanja sporazuma, ki ga je Evropska unija pripravila leta 2021. Institucionalne mehanizme, določene v sporazumih o gospodarskem partnerstvu, je najbolje izvajati tako, da javne institucije pravočasno in podrobno obveščajo organizacije civilne družbe in socialne partnerje o tem procesu ter jih povabijo k strukturiranemu sodelovanju, izvajanju študij in pripravi utemeljenih predlogov.

5. Posebne ugotovitve o konceptu, reprezentativnosti, delovanju ter institucionalnih mehanizmih civilne družbe in socialnih partnerjev

5.1 EESO želi biti „dom evropske civilne družbe“. Je posvetovalni organ Evropske unije, ustanovljen v skladu s členom 13 Pogodbe o Evropski uniji, sestavlja pa ga 329 članov, ki zastopajo delodajalce (I. skupina), delojemalce (II. skupina) in organizacije civilne družbe (III. skupina). Deluje kot evropski institucionalni mehanizem, v katerem te interesne skupine prek strukturiranega dialoga izražajo svoja stališča o temah, povezanih z Evropsko unijo.

5.2 EESO ugotavlja, da organizacije civilne družbe zajemajo združenja, ki si prizadevajo za širok nabor zelo raznolikih ciljev, zastopajo člane, ki so vanje vključeni, in v družbi opravljajo funkcijo, ki zajema zlasti izvajanje ukrepov za blaginjo prebivalstva, socialno vključevanje in boj proti izključenosti, zaščito pravic in socialnih, gospodarskih, kulturnih in poklicnih interesov prebivalstva ali skupin državljanov, varstvo okolja in boj proti podnebnim spremembam, zaščito človekovih pravic in nasprotovanje v imenu dolžnosti skrbnega ravnanja, pa tudi opozarjanje in pritisk na oblasti za zaščito interesov članov, ki jih združujejo, in uveljavljanje njihovih družbenih vrednot.

5.3 Pri opredelitvi značilnosti teh organizacij, ki zajemajo tako široko in raznoliko paleto, ima odločilno vlogo gospodarsko, družbeno in politično okolje, v katerega so umeščene, zato kljub pomembnosti in koristnosti njihove dejavnosti ni samoumevno, da gre za družbene akterje, ki spodbujajo trajnostni razvoj.

5.4 EESO poudarja, da je treba v okviru te raznolikosti ustrezno upoštevati visoko stopnjo neformalnosti v gospodarstvu in družbi, ki je na splošno značilna za države AKP ter močno zaznamuje in določa družbene, organizacijske in institucionalne odnose. V tem kontekstu se organizacije civilne družbe in socialni partnerji pogosto spopadajo z velikimi težavami v zvezi z ustanavljanjem, organizacijo in delovanjem institucij, finančno podporo in uradnim poslovanjem. Te organizacije civilne družbe in socialni partnerji bi morali prejeti izredno finančno podporo, sicer s svojim sodelovanjem in udejstvovanjem ne bodo mogli prispevati k trajnostnemu razvoju, uveljavljanju državljskih pravic in demokratični odpornosti svoje države.

5.5 Delovanje organizacij civilne družbe je odvisno od njihove družbene vloge, državljske oziroma politične usmerjenosti, ki ji želijo slediti, njihove velikosti, družbenega pomena, ki jim ga pripisujejo njihovi člani in skupnosti, v kateri delujejo, vodstvene vloge, ki jo prevzamejo, pa tudi sredstev, ki jih potrebujejo za doseg svojih ciljev, in v zvezi s tem zlasti od pogojev, ki jih zanje določajo njihovi donatorji.

⁽⁶⁾ Podpora za krepitev operativnih zmogljivosti organizacij civilne družbe Slonokoščene obale, da bi lahko državljske podprle pri spremljanju začasnega sporazuma o gospodarskem partnerstvu s Slonokoščeno obalo.

5.6 Zaradi svoje šibkosti si organizacije civilne družbe pri pridobivanju finančnih sredstev konkurirajo, občasno pa tekmujejo tudi z javnimi organi. Te ranljivosti otežujejo njihove dejavnosti in njihovo sodelovanje v nacionalnih ali mednarodnih institucionalnih mehanizmih. Poleg tega lahko vodijo v odvisnost od njihovih donatorjev ali javnih organov njihove države.

5.7 Sindikati in podjetniška združenja, združeni pod pojmom „socialni partnerji“, sodijo med organizacije civilne družbe, vendar imajo zaradi svojih posebnih značilnosti v odnosu do njih lastno in drugačno identiteto. Socialni partnerji zastopajo svoje člane in branijo njihove interese, zlasti gospodarske, tako pred državnimi oblastmi, zahvaljujoč posebnim posvetovalnim in pogajalskim mehanizmom, kot tudi prek odnosov, ki jih vzpostavljajo med seboj, zlasti s pogajanci in sklepanjem kolektivnih pogodb. Imajo stalno strukturo, zastopajo jasne interese svojih članov, imajo nesporno dolgotrajen obstoj, gradijo na priznanih zgodovinskih dosežkih, njihovo področje delovanja in interakcij je ustaljeno in dobro opredeljeno, na splošno pa so se tudi sposobni sami financirati.

6. Posebne ugotovitve o Sporazumu o partnerstvu OAKPD-EU ter o civilni družbi in socialnih partnerjih

6.1 Civilna družba in socialni partnerji v Sporazumu o partnerstvu OAKPD-EU

6.1.1 Novi sporazum tako v splošnem delu kot v vsakem od treh regionalnih protokolov daje civilni družbi aktivno vlogo, ki pa ni konkretno določena, saj je podpisnicama, tj. OAKPD in Evropski uniji, prepuščena naloga, da opredelita institucionalni okvir za to sodelovanje, zlasti z oblikovanjem institucionalnih mehanizmov, pri čemer bo bistveno določiti, kako je treba zagotoviti vključenost organizacij civilne družbe in socialnih partnerjev v proces na nacionalni in nadnacionalni ravni.

6.1.2 Z upoštevanjem bistvenih parametrov v zvezi z organizacijo, kot so pravna oblika teh organizacij, njihova reprezentativnost, izbira njihovih zastopnikov ali minimalni pragovi glede pogostosti srečanj, bo nastala dinamika, ki bo okrepila vlogo organizacij civilne družbe in socialnih partnerjev kot deležnikov tega procesa.

6.1.3 Ti deležniki imajo posebno vlogo, ki je povezana z njihovimi lastnimi interesi in se razlikuje od vloge, ki jo imajo v družbi politične stranke. Vključevanje organizacij civilne družbe in socialnih partnerjev bi bilo treba spodbujati s posebnimi dejavnostmi in bi moralo preseči splošne razprave. S študijami, mnenji in predlogi, ki jih posredujejo institucijam, bodo prispevali k razpravam in odločitvam. Institucionalni mehanizmi, ki so namenjeni dejavnemu vključevanju deležnikov v proces, se upravljajo sami in temeljijo na uveljavljenih postopkovnih pravilih. S širjenjem informacij in medsebojnim sodelovanjem v okviru posvetovanj in strukturiranega dialoga zagotavljajo najboljši prispevek organizacij civilne družbe in socialnih partnerjev k obstoju „odprte vlade“ (?).

6.1.4 Finančni vidik je zelo pomemben. Brez ustreznega, selektivnega in preglednega financiranja ne bo mogoče zagotoviti sodelovanja organizacij civilne družbe in socialnih partnerjev na srečanjih, predvsem pa pri pripravljalnem delu v zvezi z uporabnimi raziskavami za zbiranje podatkov, izvedbo študij in pripravo mnenj.

6.2 Sedanje stanje civilne družbe in socialnih partnerjev v EU in državah AKP

6.2.1 Evropa

V Evropi obstaja več tisoč združenj, organizacij, zvez, zavezništev, platform in forumov na nacionalni in evropski ravni, ki spadajo bodisi med organizacije civilne družbe bodisi v poslovno okolje (zasebna podjetja, mikro in mala podjetja, javna in socialna podjetja) ali pa med sindikate, pri čemer obstaja neka organizacijska povezava.

6.2.2 Afrika, Karibi in Pacifik

6.2.2.1 V državah AKP so se zaradi gospodarskih, družbenih, političnih in zgodovinskih razmer vsake regije, podregije in države razvile zelo raznolike strukture organizacij civilne družbe in socialnih partnerjev, vendar v nekaterih primerih med njimi ni interakcije. Obstajajo številni primeri dobre prakse, pa tudi številne težave in pomanjkljivosti.

(?) Načelo, kot ga je opredelil OECD.

6.2.2.2 Organizacije civilne družbe in socialni partnerji tudi težko pridobijo splošne ali konkretne informacije o novem sporazumu ali sporazumih o gospodarskem partnerstvu (če obstajajo) oziroma te informacije sploh niso na voljo, prav tako na splošno ni forumov za sodelovanje in strukturirane razprave z javnimi institucijami.

6.2.2.3 Glede na te razlike je treba oboje preučiti na lokalni ravni, da bi širili primere dobre prakse ter odpravili težave in pomanjkljivosti, s čimer bi utrdili ugled organizacij civilne družbe in socialnih partnerjev ter okrepili njihovo vlogo. S tem pristopom bo mogoče podpreti obstoječe institucionalne mehanizme ali spodbuditi oblikovanje novih.

6.2.3 Spremljevalni odbor EU-AKP

Organizacije civilne družbe in socialni partnerji se lahko trenutno v okviru odnosov med Evropsko unijo in državami AKP opirajo na spremljevalni odbor EU-AKP, ki je del EESO, sestavlja pa ga 12 članov iz EESO (Evropske unije) in 12 članov, ki jih predlagajo organizacije civilne družbe in socialni partnerji iz držav AKP (trenutno osem za Afriko, dva za Karibe in dva za Pacifik), imenuje pa organizirana civilna družba v vsaki od regij glede na ravnovesje med različnimi interesi.

7. Posebne ugotovitve o tem, kako spodbujati in podpirati organizacije civilne družbe in socialne partnerje pri vlogi, ki jo imajo kot gonilo trajnostnega razvoja

7.1 EESO meni, da je formalno oblikovanje predvidenih institucionalnih mehanizmov izjemno pomembno, in izjavlja, da je to njegov glavni cilj na tem področju.

7.2 EESO poziva Komisijo, naj po dokončnem podpisu novega sporazuma prevzame pobudo ter OAKPD in zadevnim državam predlaga, naj ustvarijo politične, organizacijske in finančne razmere, potrebne za vzpostavitev teh institucionalnih mehanizmov.

7.3 EESO odločno poziva OAKPD, naj se prav tako zavzeto vključi v ta proces.

7.4 EESO ugotavlja, da struktura novega sporazuma predvideva vzpostavitev institucionalnega mehanizma, ki se nanaša na splošni del ter vključuje predstavnike Evropske unije in OAKPD. Obenem regionalni protokoli omogočajo vzpostavitev institucionalnega mehanizma v vsaki od regij – v Afriki, na Karibih in v Pacifiku –, v katerem sodelujejo predstavniki te regije in Evropske unije. Zato bo treba uvesti sistem, zgrajen na štirih institucionalnih mehanizmih (1 + 3), ki bodo pokrivali celotno področje novega sporazuma.

7.5 EESO ugotavlja, da so institucionalni mehanizmi, tj. posvetovalni odbori, predvideni tudi v okviru sporazumov o gospodarskem partnerstvu ter sporazumov, sklenjenih s Cariforumom, Zahodno Afriko in Vzhodno Afriko.

7.6 EESO zlasti poudarja, da bo pri celotnem sklopu institucionalnih mehanizmov potrebnega veliko truda pri organizaciji in mreženju za vzpostavitev enotnega in strukturiranega sistema, s katerim bi ustvarili sinergije, preprečili podvajanje ter zagotovili zlasti finančna sredstva in optimizirali njihovo uporabo.

7.7 EESO predlaga, naj Komisija spodbuja delegacije Evropske unije v državah OAKPD, da podprejo projekte organizacij civilne družbe in socialnih partnerjev, zlasti tiste, ki so namenjeni ozaveščanju, usposabljanju in opolnomočenju njihovih članov in vodij, krepitvi njihovih tehničnih zmogljivosti in spodbujanju vzpostavljanja institucionalnih mehanizmov. Priporoča, naj Komisija prijavam organizacij civilne družbe in socialnih partnerjev iz držav AKP daje prednost pred drugimi vlogami, pri tem pa upošteva njihove odlike.

7.8 EESO predlaga, naj Komisija v zvezi z vzpostavljanjem institucionalnih mehanizmov oblikuje programe, ki bi na lokalni ravni omogočili preučevanje razmer, potenciala in težav organizacij civilne družbe in socialnih partnerjev ter različnih obstoječih struktur, kot so platforme, forumi ipd., da bi zbrali primere dobre prakse, ki v okviru odnosov med Unijo in OAKPD že obstajajo in bi jih bilo treba razširiti. Priporoča, naj bodo organizacije civilne družbe in socialni partnerji iz držav AKP ključni akterji v tem preučevanju v smislu njihovega kvantitativnega in kvalitativnega prispevka.

7.9 EESO poudarja, da bo spremljevalni odbor EU-AKP okrepil svojo organizacijo z več viri, člani in delegati, da bo lahko bolje prispeval k temu procesu in izpolnil svoje poslanstvo.

7.10 EESO močno priporoča Komisiji, naj financiranje tega procesa vključi v obstoječe finančne instrumente. Posebej želi poudariti, da je treba dejavnostim organizacij civilne družbe in socialnih partnerjev zagotoviti finančna sredstva, saj njihovi lastni finančni viri ne zadoščajo. Opozarja, da so glede na geografsko razsežnost novega sporazuma za delovanje institucionalnih mehanizmov ter sodelovanje organizacij civilne družbe in socialnih partnerjev potrebna finančna sredstva, ki jih ti subjekti nimajo. Tudi ob uporabi strogih metod nadzora nad upravljanjem in sodobnih digitalnih tehnologij je tem organizacijam še vedno nujno zagotoviti finančno podporo. Odbor poziva Evropsko unijo, OAKPD in države članice, naj sprejmejo programe, ki bodo zagotavljali posebno podporo za udejstvovanje organizacij civilne družbe in socialnih partnerjev ter za delovanje institucionalnih mehanizmov.

V Bruslju, 13. julija 2022

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Christa SCHWENG
